

משנה פסחים פרק ה

Mishnah Pesahim, chapter 5

(1) The [afternoon] Tamid [daily offering] is [usually] slaughtered at eight and one-half hours [into the day, two hours after its earliest permitted time] and is offered [on the altar] at nine and one-half hours [thus allowing one hour for the entire procedure. The reason that its slaughter was deferred

א תמיד נשחט בשמונה ומחצה וקרב בתשע ומחצה. בערבי פסחים נשחט בשבע ומחצה וקרב בשמונה ומחצה, בין בחל בין בשבת. חל ערב פסח להיות בערב שבת, נשחט בשש ומחצה וקרב בשבע ומחצה, והפסח אחריו: ב הפסח ששחטו שלא לשמו, וקבל והלך וזרק שלא לשמו, או לשמו ושלא לשמו, או

for two hours was to allow people more time to bring freewill and vowed offerings, since no offering except for the Pesah offering was slaughtered after the Tamid]. On the eve of Pesah, it [the Tamid] is slaughtered at seven and one-half hours and offered at eight and one-half hours [since the Pesah offering had to be slaughtered after the Tamid, the Tamid was slaughtered an hour earlier to allow time for the Pesah offering], whether it is a weekday or Shabbat. If the eve of Passover fell on Friday, it [the Tamid] is slaughtered at six and one-half hours and offered at seven and one-half hours and the Passover offering after it. [An additional hour was necessary to allow for roasting the Pesah offering before Shabbat; though the roasting was part of the procedure, it does not override Shabbat (see 6:1)].

(2) If a man slaughtered the Pesah offering [intending it] for another purpose or he received the blood or proceeded [with it to the altar] or sprinkled it [intending any one of these] for another purpose; or [intending it] for its own purpose and

רבנו עובדיה מברטנורא

א תמיד נשחט. תמיד של בין הערבים נשחט כל שאר ימות השנה בשמונה ומחצה, דזמן שחיטת התמיד מבי ינטו צללי ערב שהוא משש שעות ומחצה ולמעלה שחמה נוטה למערב, שחצי שש וחצי שבע היא עומדת באמצע הרקיע ואין צל נוטה אלא צל כל אדם תחתיו. ומאחרין שחיטתו שתי שעות אחר זמנו מפני נדרים ונדבות שאי אפשר להקריבן אחר תמיד של בין הערבים כדכתיב (ויקרא ו) והקטיר עליה חלבי השלמים, על עולת הבוקר השלם כל הקרבנות כולם, שלא יהא דבר מאוחר לתמיד של בין הערבים, ואפילו בשבת שאין קרבים נדרים ונדבות מאחרים זמן שחיטת תמיד של בין הערבים משום סרך נדרים ונדבות גדול. ובערב פסח שהפסח קרב אחר תמיד של בין הערבים מקדמינן ליה שעה אחת ועבדינן ליה בשבע ומחצה: חל להיות בערב שבת. דאיכא נמי צליית הפסח דלא דחיא שבת וצריך לצלותו מבעוד יום, מקדמינן ליה ומותבינן ליה אדינייה שיהיה נשחט בשש ומחצה: וקרב בשבע ומחצה. גמר הקרבנו בשבע ומחצה, ששוהין שעה אחת בעשייתו: ב ששחטו שלא לשמו. כגון ששחטו לשם שלמים. או קבל הדם במזרק. או הוליך הדם למזבח.

for another purpose [for example, he slaughtered it for a Pesah offering, but, received the blood, with the intention of being a sin-offering]; or for another purpose and its own purpose [even if he slaughtered with the proper intent, but, had in mind, while slaughtering that when he receives the blood later,

he will have in mind for another purpose]; it is invalid. What is the case of “For its own purpose and for another purpose”? [He intended it] in the name of a Pesah offering [first] and [then,] in the name of a peace-offering. [What is the case of] “For another purpose and its own purpose”? [He intended it] in the name of a peace-offering [first] and [then] in the name of a Pesah offering.

(3) If he slaughtered it for those who cannot eat it or for those who are not registered for it, for uncircumcised persons or for defiled persons [and there are no others who can eat from it included in the count], it is invalid. [If he slaughtered it] for those who can eat it and for those who cannot eat it, for those who are registered [in the count] and those who are not registered, for those who are circumcised and uncircumcised, for defiled persons and pure persons, it is valid. [The verse states: “He shall take one according to the number of people, each according to one's ability to eat shall be counted to a lamb,” (Exodus 12:4) thus, indicating a disqualification, if slaughtered solely for people who cannot eat it]. If he slaughtered it before noon, it is not valid because it is said: “[Then the

רבנו עובדיה מברטנורא

או זרק הדם על גבי המזבח. שלא לשמו. שבארבע עבודות הללו המחשבה פוסלת הזבח: או לשמו ושלא לשמו. בגון ששחט לשמו וקבל הדם שלא לשמו: או שלא לשמו. הך סיפא אשמועינן דמחשבים מעבודה לעבודה, שאם חשב בשעת עבודה זו על חברתה לעשות במחשבה פסולה כגון דאמר הריני שוחט לשמו על מנת לזרוק דמו שלא לשמו, נפסל הזבח מיד ואפילו לא עשה השניה במחשבה פסולה כמו שחשב. והכי משמעותא דמתני', או שחשב בשעת שחיטה לזרוק הדם שלא לשמו ושחט לשמו פסול. ופסול דפסול שלא לשמו נפקא לן מקרא דכתיב (שמות יב) ואמרתם זבח פסח הוא, עד שיהיה הזבח לשם פסח, והוא משמע לעבב: ג שחטו שלא לאוכליו. חולה וזקן וקטן שאין יכולין לאכול כזית בשר, ואין בו מנויים אחרים אלא הן, פסול, דלפי אכלו כתיב (שם), הראוי לאכול: שלא למנויו. נמנו עליו חבורה זו ושחטו לשם חבורה אחרת: לערלים. לישראלים שמתו אחיהם מחמת מילה והני פסולים לאכול פסח דכתיב (שם) וכל ערל לא יאכל בו, וטמאים נמי אסורין בקדשים ובכרת הן על אכילתן: לאוכליו ושלא לאוכליו כשר. ולא דמי ללשמו ושלא לשמו דפסול, דהתם פסולו בגופו שהמחשבה שפוסלתו היתה בגופו של קרבן, אבל לאוכליו ושלא לאוכליו אין המחשב

entire community of the Congregation Israel must slaughter it] in the afternoon” (Exodus 12:6). [At the outset, the Pesah offering should be slaughtered after the Tamid, however,] if he slaughtered it before the afternoon Tamid, it is valid provided that one stirs the blood [thus, preventing it from becoming congealed] until the blood of the Tamid is sprinkled [after which the blood of the Pesah was sprinkled]; yet if it was sprinkled [before

the blood of the Tamid], it [nevertheless,] is [also] valid.

(4) If one slaughters the Pesah sacrifice while having *hametz* [in his possession], he violates a negative commandment [that of: “Do not slaughter the Pesah offering or splash the blood of My sacrifice while there is still leaven” (Exodus 34:25); the offering, however, is valid]. Rabbi Yehudah says: Also [one who offers] the Tamid [afternoon] offering [of the fourteenth of Nissan while having *hametz* in his possession violates a negative commandment, that of: “Do not offer the blood of My sacrifice over leaven.” Rabbi Yehudah holds that the verse could have said זכה but since it states זבחי — “My sacrifice” it includes both the Pesah offering and also, the Tamid which God refers to as My sacrifice (see Numbers 28:2)]. Rabbi Shimon says: [Only] if he slaughters the Pesah offering [while having *hametz* in his possession] on the fourteenth for its own purpose, is he liable [the previously-mentioned, negative commandment since it is valid], but if [he slaughters it] for another purpose, he is exempt [since the offering is not valid, it is not considered a proper slaughter and thus, does not fall under the category of “Do not slaughter”]. But [Rabbi Shimon maintains that the prohibition against slaughtering while having *hametz* in his possession applies to

רבנו עובדיה מברטנורא

הפוסלת בגופו של קרבן אלא בדבר שהוא חוץ ממנו: ממרס בדמו. שלא יקרוש כדי שיהא ראוי לזריקה: ואם זרק קודם לתמיד כשר. דאף על גב דפסח מאוחר לתמיד משום דכתיב ביה בערב ובין הערבים, לא מפסל בהכי: ד השוחט את הפסח על החמץ. כלומר ובשעת שחיטה יהיה חמץ ברשות השוחט או אחד מבני חבורה, אפילו לא היה החמץ בעזרה, עובר בלא תעשה. דלא תשחט על חמץ דם זבחי (שמות לד). ואין הזבח נפסל: אף התמיד. של בין הערבים דערבי פסחים ששחטו על חמץ, שהיה חמץ ברשות השוחט או המקריב, עובר בלאו, דדריש זבחי, המיוחד לי והוא התמיד. ואין הלכה כרבי יהודה: ר' שמעון אומר הפסח בארבעה עשר. ששחטו על חמץ, לשמו

פסול, משום שנאמר (שמות יב) בין הערבים. שחטו קדם לתמיד, כשר, ובלבד שיהא אחד ממרס בדמו, עד שיזרק דם התמיד. ואם נזרק, כשר: ד השוחט את הפסח על החמץ, עובר בלא תעשה. רבי יהודה אומר, אף התמיד. רבי שמעון אומר, הפסח בארבעה עשר, לשמו חבי, ושללא לשמו פטור. ושאך

the Pesah offering and all other sacrifices. However, they are not concurrent, thus, at the time when it prohibits the Pesah offering (from noon until nightfall), it does not prohibit other sacrifices and at the time it prohibits other sacrifices, it does not prohibit the Pesah offering, thus] for all other sacrifices [offered on Pesah eve while having *hametz* in his possession] whether slaughtered for its own purpose or for a different purpose, he is exempt [since the prohibition regarding the Pesah offering is in effect]. And on the Festival — if [he slaughtered a Pesah offering] for its own purpose, he is exempt [since it is not the right time for a Pesah offering, thus the slaughter is not valid and does not fall under the category of “Do not slaughter”]; if [he slaughtered a Pesah offering] for a different purpose [a peace-offering], he is liable [since this is a valid sacrifice and since the prohibition regarding the Pesah is not in force]. But for all other sacrifices [slaughtered during the Festival while having *hametz* in his possession] whether [slaughtered] for their own purpose or for another purpose [since regarding other sacrifices, slaughtering for another purpose does not invalidate the offering and during the Festival the prohibition does not apply to the Pesah offering] he is liable; except in the case of a sin-offering which he slaughtered for a different purpose [which does invalidate the offering and thus, does not fall under the category of “Do not slaughter” hence, is not liable. Rabbi Shimon maintains that the two verses in Exodus: **לא תזבח על חמץ דם זבחי** (23:18) and **תשחט על חמץ לא** (34:25) come to prohibit having any leaven during the Pesah offering and

רבנו עובדיה מברטנורא

חייב, משום לא תשחט על חמץ, דפסח כשר הוא ושחיטה ראויה היא ושמה שחיטה: **שלא לשמו פטור**. דפסול הוא ושחיטה שאינה ראויה היא ולא שמה שחיטה: **ושאר כל הזבחים**. שנשחטו בארבעה עשר אחר חצות על החמץ: בין לשמן בין שלא לשמן פטור. ואף על פי שכשרים הן כדתנן כל הזבחים שנובחו שלא לשמן כשרים וכו', אף על פי כן פטור, דכתיב זבחי זבחי שתי פעמים, לא תשחט על חמץ דם זבחי ולא תזבח על חמץ דם זבחי (שם נג), ולמאי הלכתא פלגינהו רחמנא ולא כתב זבחי בחד קרא והכל במשמע בין פסח בין שאר זבחים, לומר לך, בזמן דאיכא זבח דהיינו בארבעה עשר דאיכא פסח לא מחייב אשאר זבחים, ובזמן דליכא זבח כגון בתוך הפסח מחייב אשאר זבחים אם שחטן על חמץ: **ובמועד**. בתוך הפסח. אם לשמו שחטו לפסח על החמץ: **פטור**. מלא תשחט, דפסח שלא בזמנו פסול והוויא לה שחיטה שאינה ראויה: **שלא לשמו**. אלא לשם שלמים חייב דלהכי קאי והוויא לה שחיטה ראויה, וחייב משום לא תשחט, בהדי לאו דלא יראה ולא ימצא: **ושאר כל הזבחים**. שנובחו בתוך המועד על חמץ: **בין לשמן בין שלא לשמן חייב**. דקרא

during the offering of other sacrifices, yet, had the Torah simply meant to prohibit the two, it could have used one verse and stated **זבחי** in the plural as **זבחי**. Rather, the Torah was telling us that the prohibitions are not in force concurrently].

(5) The Pesah offering was slaughtered in three groups [regardless of whether there were many people, requiring three groups or there were fewer people, requiring less than three groups] for it is written: “And the entire community of the Congregation of Israel shall slaughter it (Exodus 12:6).” [Thus the verse mentions] community, Congregation and Israel [indicating three groups]. The first group entered and the Courtyard was filled. They closed the gates of the Courtyard. They sounded a *tekiah*, a *teruah*, and a *tekiah*. The priests stood, row upon row, and in their hands, were bowls of silver and bowls of gold. The row that was completely of silver was of silver, the row that was completely of gold was of gold; they were not mixed together. The bowls did not have [flat] bases lest one set them down and the blood would become congealed [becoming unfit for sprinkling].

(6) An Israelite [if he so chose,] slaughtered it and the priest received it [the blood] passing it along to his fellow who, in turn, passed it on to his fellow [and so on]. He [the last one in the row, first] received the full bowl and [then,] handed back the empty [bowl]. The reason he did not first hand back the empty one is because the full bowl is part of the mitzvah of **הוולכה** and the rule is **אין מעבירין**

רבנו עובדיה מברטנורא

אשאר זבחים נמי אזהר: **חוץ מן החטאת ששחטה שלא לשמה**. דפסולה היא משום דכתיב בשחיטת חטאת היא, היא ולא הנשחטה שלא לשמה: **ה הפסח נשחט בשלש כתות**. [בין שהצבור מרובים] בין שהצבור מועטים ויכולים כולן לשחוט בבת אחת, מצוה ליחלק לשלש כתות זו אחר זו: **שנאמר ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל**. קהל, ועדה, וישראל. הרי שלש כתות: **בזיכי**. כפות גדולות לקבל בהם הדם: **שורה שכולה כסף כסף**. דהכי שפיר טפי: **ולא היו לבזיכים שולים**. רחבים היו מלמעלה ותחתיהם חדים כדי שלא יוכלו לישב על הקרקע: שמא יניחום הכהנים לישב על הקרקע עד שיקבל דם אחר מחמת שהם מרובים וישכחום ויקרוש הדם ולא יהיה ראוי לזרוק: **ו שחט ישראל**. אם ירצה, שהשחיטה כשרה בור בכל הקרבנות: **וקבל הכהן**. הדם בבון, שמקבלה ואילך מצות כהונה: **נותנו לחברו**. שהרי כשורה הן עומדים: **וחברו לחברו**. הא קמשמע לן דרוב

לשמה: **ה הפסח נשחט בשלש כתות**, שנאמר (שמות יב) **ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל**, **קהל ועדה וישראל**. נכנסה פת הראשונה, נתמלאת העזרה, נעלו דלתות העזרה. תקעו והריעו ותקעו. הכהנים עומדים שורות שורות, ובידיהם בזיכי כסף ובזיכי זהב. שורה שכלה כסף כסף, ושורה שכלה זהב זהב. לא היו מעורבין. ולא היו לבזיכין שולים, שמא יניחום ויקרוש הדם: **ו שחט ישראל** וקבל הכהן, נותנו לחברו וחברו לחברו, ומקבל את המלא ומחזיר את הריקן.

על המצות — one may not pass over a mitzvah]. The priest nearest to the Altar would sprinkle it with one splash against the [wall that had the] base [of the altar underneath].

(7) The first group left and the second group entered. When the second group left, the third group entered. As was the procedure with the first group, so was the procedure with the second group and the third. They recited the Hallel; if they finished it [but had not

yet finished bringing all the Pesah offerings] they repeated it and if they repeated it [and still had not finished], they recited it a third time though, [in fact, there were so many priests who were so very efficient that] they never needed to recite it a third time. Rabbi Yehudah says: The third group never reached as far as: “I love that the Lord should hear,” (Psalms 116:1) because its people were few.

(8) Just as the procedure was performed on the weekdays so was the procedure performed on Shabbat, except that the priests rinsed the Temple Courtyard [on Shabbat], but without the agreement of the Sages. [There was a canal flowing through the Temple Courtyard. When the priests wanted to rinse the floor from the blood, they would block its drain hole resulting in the water backing up and

ברנו עובדיה מברטנורא

עם הדרת מלך; ומקבל את המלא. מיד הנותן, תחלה, ואחר כך מחזיר את הריקן. אבל איפכא מחזיר את הריקן ברישא לא, דמכני מושיט ליה האי מיד בעי לקבולי, דאין מעבירין על המצות: זריקה אחת. בבוקר עצמו, ולא תמנה באצבע, שאין לך קרבן שטעון אצבע אלא חטאת לבדה דכתיב באצבעו: כנגד היסוד. ברוחות שבמזבח שהיסוד תחתיהן חורק לזקיפתו של מזבח והוא נופל ליסוד. ולפי שאין היסוד מקיף את המזבח אלא את הצפון ואת המערב ואוכל בדרום אמנה אחת ובמזרח אמנה אחת כמו שמפורש במסכת מדות לכך הוצרך לומר נגד היסוד: ז קראו את ההלל. כל השלש כתות: אם גמרו שנו. כשהיו מתחילים לשחוט היו מתחילים לקרות, ואם רבו הפסחים ומשך זמן שחיתן עד שגמרו ועדיין רבים לשחוט, חוזרים וקורין שניה. ואם קראו שניה ועדיין לא גמרו שחיתן הפסחים של אותה הכת, חוזרין וקורין שלישית. וכן כת שניה ושלישית: אף על פי שמעולם לא שלשו. שהכהנים היו רבים וזריזין: לא הגיעו לאהבתי. אפילו פעם ראשון: ה שהכהנים היו מדיחים את העזרה. מפני שהדמים מרובים היו מדיחין אותה בשבת. שאמת המים היתה מהלכת בעזרה ובשהן רוצים להדיח פוקקים את נקב יציאתה והמים פושטין על גדותיה ומדיחין כל העזרה

כהן הקרוב אצל המזבח זורקו זריקה אחת כנגד היסוד: ז יצתה כת ראשונה ונכנסה כת שניה. יצתה שניה, נכנסה שלישית. כמעשה הראשונה כך מעשה השניה והשלישית. קראו את ההלל. אם גמרו שנו, ואם שנו שלשו, אף על פי שלא שלשו מימיהם. רבי יהודה אומר, מימיהם של כת שלישית לא הגיע לאהבתי כי ישמע ה', מפני שעמה מעטין: ה כמעשהו בחל כך מעשהו בשבת, אלא שהכהנים מדיחים את העזרה שלא ברצון חכמים. רבי יהודה אומר, כוס היה

flooding the floor with water]. Rabbi Yehudah says: He would fill one cup of the mixed blood [which was on the floor, before rinsing it] and sprinkle it with one splash upon the altar. But the Sages did not agree with him.

(9) How did they hang them up [the sacrifices] and flay them? There were iron hooks fixed into the walls and pillars on which they suspended [the offerings] and flayed them. And anyone who had no place to suspend and flay [his offering], there were thin, smooth staves there which he would place on his shoulder and upon the

shoulder of his friend; he would thus, suspend it and flay it. Rabbi Eliezer says: If the fourteenth fell on Shabbat [and thus, the staves were *muktzah* as the offering could be accomplished without the staves (see Tosfot Yom Tov)], he placed his hand on his fellow's shoulder and his fellow's hand on his shoulder and he thus suspended and flayed it.

(10) He ripped it open and removed the *emurin* [the fats and sacrificial limbs that were offered on the altar], putting them into a tray and then burning them on the altar. The first group went out and sat on the Temple Mount. The second [group] sat in the *Heil* [an area between the Temple Courtyard wall and the *Soreg* fence which was located ten cubits from the wall], while the third [group] remained in its place. After dark [i.e., after Shabbat], they went out and roasted their Pesah offering [since the roasting of the Pesah lamb does not override Shabbat].

רבנו עובדיה מברטנורא

ושהעזרה רצפה של שיש היתה כולה ואחר כך פותחין הנקב והמים יוצאים: **מדם התערובות.** המוטל על הרצפה. ואין הלכה כרבי יהודה: **ט אונקליות.** מסמרים שראשיהן כפופים למעלה: **ובעמודים.** שהיו קבועין בבית המטבחים בעזרה עמודים קטנים נקראים נסים: **חלקים.** מפוצלת קליפתן: **שחל להיות בשבת.** ואין יכול לטלטל המקלות: **ידו על כתף חברו.** ותולה אותו בגדי ארכובותיו בזרועו. ואין הלכה כר' אליעזר. שמותר לטלטל אותן המקלות דאין שבות במקדש: **י אימוריו.** החלבים הקרבים על גבי המזבח: **במגיס.** בקערה. תרגום קערותיו מגיסוה: **ישבה לה בהר הבית.** בשבת קאמר, שאין יכולין להוליך פסחיהן: **בחיל.** בין הסורג לחומת העזרה של נשים בתחלת עליית הבית: **חשיכה יצאו וצלו את פסחיהן.** שאין צליית הפסח דוחה את השבת:

ממלא מדם התערובות, ורקו וריקה אחת על גבי המזבח, ולא הודו לו חכמים: **ט כיצד תולין ומפשיטין,** אנקליות של ברזל היו קבועים בכתלים ובעמודים שבהן תולין ומפשיטין. וכל מי שאין לו מקום לתלות ולהפשיט, מקלות דקים חלקים היו שם, ומניח על כתפו ועל כתף חברו, ותולה ומפשיט. רבי אליעזר אומר, אך בעצה עשר שחל להיות בשבת, מניח ידו על כתף חברו, ויד חברו על כתפו, ותולה ומפשיט: **י קרעו והוציאו אמוריו,** נתנו במגיס והקטירן על גבי המזבח. יצתה פת ראשונה וישבה לה בהר הבית, שניה בחיל, והשלישית במקומה עומדת. חשיכה, יצאו וצלו את פסחיהן: